

KRONIK

Sprog ta'r tid

Kirsten Haastrup

Professor, dr. ling.merc. et lic.pæd.
Danmarks Lærerhøjskole.

En af de førende sprogpædagogiske forskere, professor Patsy Lightbown fra Canada, har sagt, at når talen er om at lære fremmedsprog i et klasseværelse, skal vi tænke i hundredevis om ikke tusindvis af undervisningslektioner. Også her i landet læres fremmedsprog jo først og fremmest i et undervisningslokale, bortset fra engelsk, som er i en helt særlig situation. Lightbowns budskab har vi brug for at tage til os i Danmark, hvor politikere og undervisningsplanlæggere tilsyneladende har en naiv og overdreven optimistisk tro på, at sprog kan man nok tilegne sig i løbet af forholdsvis kort tid, hvis lyst og talent er til stede. Denne holdning har fået konkrete konsekvenser, som jeg vil give et par eksempler på.

En af årsagerne til at „sprog ta'r tid“ er, at fremmedsprogsfagene har tre dimen-

sioner: den sproglige (viden om sprog samt sprogfærdighed), den litterære / kulturelle og den historisk / samfundsmæssige. Hvilket i virkeligheden betyder, at det er tre fag i ét. Det, der sker, er, at beslutningstagerne enten er uvidende om dette eller bevidst negligerer det. Er det blandt andet manglende respekt for de bløde humanistiske fag, der er domineret af kvinder?

Et første eksempel på et ultrakort uddannelsesforløb er ordningen med sidefag på flere af landets universiteter. Man kan opnå faglig kompetence til gymnasieskolen i det gymnasie / hf fag, hvor man har en kandidatuddannelse med speciale, samt yderligere i gymnasie / hf fag, hvor man har aflagt samlet halvandet årsværk. Det er dette halvandet årsværk, det såkaldte gymnasiesidefag, søgelyset rettes mod her. Tæn-

ker man sig et fag som spansk, skal en kandidat med denne spinkle faglige ballast kunne undervise på gymnasialt niveau. Det var da også netop inden for dette fag, at der blev råbt vagt i gevær kort tid efter ordningens indførelse. Kandidaterne selv meddelte, at de ganske simpelt ikke kunne nok.

Engelsk i folkeskolen er eksempel nummer 2. Nogle vil måske undre sig og tænke, at dét er da i hvert fald en succeshistorie. Eleverne er jo topmotiverede for faget, og de allerfleste kan mere engelsk end nogensinde før allerede inden starten af fjerde klasse. Der til kommer, at mange elever ved afslutningen af folkeskoleforløbet udtrykker sig frit og forståeligt på engelsk om dagligdags emner. Imidlertid begynder mange at stille spørgsmåltegn ved, om elevernes engelsk er præcist nok; det gælder den mundtlige udtryksfærdighed, men nok især den skriftlige. Der ymtes også om, at danske unges engelsk måske ikke er på højde med f.eks. norske eller hollandske unges engelsk, og det burde det jo være. Naturligvis bør danskeres engelsk under alle omstændigheder være bedre end f.eks. tyskeres og franskmænds, ikke mindst på grund af den massive engelskpåvirkning danske unge får fra de ikke-synkroniserede engelsksprogede programmer. Til sammenligning hører tyske unge jo de amerikanske film med tysk tale.

Så vidt jeg er orienteret, har vi ingen undersøgelser, der kan bekræfte eller afkræfte, at danske unge har et ringere engelsk end unge fra de lande, vi bør sammenligne os med. Men emnet dis-

kuteres - i skrivende stund f.eks. også af undervisningsministeren og hendes radikale kollega, Lone Dybkjær. Ret symptomatisk varer det ikke længe, før fokus i diskussionen bliver begyndelsestidspunktet for engelsk - det gælder i hvert fald journalistens fokus, som f.eks. i en artikel i Politiken (11.12.1999) med overskriften: Engelsk i børnehaveklassen?

Lytter man til især kanadiske forskeres store erfaring med fremmedsprogsprogrammer, fremhæver Patsy Lightbown, at i stedet for at fokusere på eventuelle fordele ved at starte fremmedsprogsundervisningen tidligt skulle man interessere sig for det samlede timetal afsat til det pågældende fremmedsprog i hele skoleforløbet. Ser vi på faget engelsk i folkeskolen, er det samlede timetal til faget fra 4. til 9. klasse ikke overvældende. Hertil kommer, at det er min erfaring fra et igangværende udviklingsarbejde, at det reelle timetal for engelsk på de fleste skoler er væsentligt lavere end det officielle, på grund af de mange lektioner der 'tabes' til blandt andet feature-uger og andre tværfaglige aktiviteter, hvor engelsk ikke altid er med. Uanset disse aktiviteter store relevans kan de ikke opveje de lektioner, der er en nødvendig forudsætning for sprogtilegnelsen. Så det bedste, vi kan gøre for faget, er måske at sikre det et minimums årstimental. (Se også „Sprogsams“ sprogpolitik 1999).

Til trods for de nævnte forbehold har engelskfaget det uden tvivl lettere i folkeskolen end fremmedsprog to og tre, dvs. tysk og fransk. Alt andet lige må

tilegnelsen af disse fag forventes at kræve endnu længere tid end engelsk, og de får ikke denne tid. Alligevel er målene for denne undervisning i folkeskolen høje. Jeg tror, man skal overveje både at give tysk og fransk et højere timetal og samtidig arbejde på at løsrive forventningerne i fagene fra engelsk, herunder især prøvekravene, der er urealistisk høje for et fremmedsprog nr. to. Vi behøver disse sprog for at holde vinduerne åbne til andre dele af verden, både sprogligt og kulturelt. Der bør også i fremtiden eksistere alternativer til den angloamerikanske påvirkning. Hvis engelsk i fremtiden skal starte i 2. eller 3. klasse, kan begyndelsestidspunktet for tysk / fransk måske også rykkes frem.

Undervisning med engelsk som medium har vundet stærkt frem i de senere år, ikke mindst på universiteter og højere læreanstalter, men også på erhvervsskoler. På sådanne uddannelser og kurser i f.eks. økonomiske fag er det ofte en blanding af danske og indfødte englændere eller amerikanere, der forestår undervisningen. Det turde være indlysende, at en sådan undervisning stiller overordentlig store krav til en lærers sprogfærdighed, ikke mindst med hensyn til præcision i udtrykket. Denne opfattelse slår ikke altid igennem, siges det. Min eneste personlige og direkte erfaring fra dette område stammer fra engelskkurser for økono-

mistuderende. Mange af disse unge mænd manglede ydmyghed over for dette at tilegne sig et fremmedsprog. Hvor studerende i engelsk ofte undervurderer deres eget niveau, gør det modsatte sig af og til gældende for den anden gruppe. En mulig forklaring er forskellen i status mellem de to faggrupper. De virkelig 'tunge' fag såsom økonomi og matematik skal der naturligvis længere tid til at lære, mener man!

I vort samfund synes der at være en opfattelse af, at det er godt og nyttigt med sprogkundskaber. Alle skal kunne kommunikere med omverdenen - i hvert fald på engelsk. Men det er ikke nok at kunne fremmede sprog, siger man. Den enkelte skal kunne andet end det, illustreret f.eks. med erhvervsproglige uddannelser som SPRØK (sprog og økonomi) og cand.negot. Problemet er, at man ofte undervurderer, at det tager tid og kræfter at lære sprog.

Vi sproglærere må arbejde videre på at skabe respekt om den indsats, der skal ydes for at tilegne sig et fremmedsprog. Målet er, at flere politikere og beslutningstagere bliver klar over og viser respekt for, at det tager tid at lære et sprog.

Litteratur

Sprogpolitik 1999 i: Sproglæreren; 1999, nr. 6 (genoptryk).